

SİVİL İTAATSİZLİK DAVALARINDA ZORUNLULUK HALİNİN OLANAKLILIĞI: AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ÖRNEĞİ

(Possibility of the Necessity Defense in Civil Disobedience Cases: Samples of the United States)

Murat BAYRAM*

ÖZ

İnsan haklarının ihlal edildiği anayasal bir hukuk sisteminde sivil itaatsizlik, yasayı gözden geçirme ve değiştirme konusunda önemli bir konuma sahiptir. Bu nedenle anayasallığa katkı sağlayan sivil itaatsiz eylemcilerinin yargı önünde başvurdukları zorunluluk hali hakkı büyük önem teşkil etmektedir. Bir taraftan sivil itaatsizlik tartışmaları üzerindeki belirsizlikler, diğer taraftan Amerika hukuk sisteminin sivil itaatsizlik (özellikle dolaylı sivil itaatsizlik) davalarındaki eylemcilerin kullandığı zorunluluk hali hakkına yönelik verdiği radikal kararlar, çalışmamızın odak noktasını oluşturur. Bu bağlamda zorunluluk halinin hem doğrudan hem de dolaylı eylemler için kullanılacağını ifade etmeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Sivil itaatsizlik, Zorunluluk hali, Politik endişeler, Hak

ABSTRACT

In a constitutional legal system in which human rights are violated, civil disobedience has an important position to review and change the law. For this reason, the right to necessity defense, which disobedient civil activists contribute to the constitutional process, is of great importance. On the one hand, the uncertainties about the discussions on civil disobedience, on the other hand, the radical decisions of the American legal system concerning the

---

Makalenin Geliş Tarihi: 09.06.2020, **Makalenin Kabul Tarihi:** 17.06.2021.

- Dr. Öğretim Üyesi, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Hukuk Bölümü Adalet Programı, (mbayram@bingol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4768-8282).

necessity defense used by the militants in the cases of civil disobedience (in particular indirect civil disobedience) constitute the focus of our study. In this context, we have tried to express that compulsory defense will be used for both direct and indirect actions.

Keywords: Civil disobedience, Necessity defense, Political concerns, Right

I. GİRİŞ

Basit bir emir itaat ilişkisi acaba yasanın özünü belirler mi? Yasanın özü eğer bir itaatten doğuyorsa o zaman yasayı yadsımak bir itaatsizlik mi doğurur? Peki hangi yasalar çiğnenir? Sadece haksız yasalar mı çiğnenir? Bir yasanın haksız olduğunun ölçütü nedir? Yasanın geçerliliği yükümlülükler bağlamında eski bir Roma hukukunda şöyle tasvir edilir; *Pacta sunt servanda* (ahde vefa). Haksız bir yasayı kabul etmediğimizde ne yapmamız gerekir? Birkaç ihtimal arasında seçim yapabiliriz: Birinci seçenek, yasaya karşı geldiğimizi halktan gizli tutarak ona uyum sağlamaktır. Çünkü halkın eleştirilerine ve tepkilerine maruz kalmak istemeyiz. İkinci seçenek ise, sadece kendisi muhalif olacak kadar onaylamadığını dile getirerek yasaya uyum sağlamaktır. Uyum, açık protesto altında yapılması ve kanunu değiştirme veya iptal etme çabalarına rağmen, sivil itaatsizlik değildir, çünkü illegal hiçbir şey yapılmamıştır ve hiçbir kanuna itaatsizlik edilmemiştir. Sivil itaatsizlik eylemleri açık reddedişi içerir.¹ Diğer yandan şunu belirtmeliyiz ki, bir kanunun özel bir durumda ne olduğunu söylemek bazen zordur. *Sivil Haklar Hareketi* sırasında protestocular sıklıkla ırkçı kanunlarının ve gösterilerle ilgili kısıtlama kararlarının kanunsuz ve anayasaya aykırı olduğunu tartışmışlardır. Hukukçular, Archibald Cox gibi eşit haklardan dolayı, *Vietnam Savaşı*'nın muhaliflerini kabul etmeye meylettiler. Özellikle Ronald Dworkin buna benzer şekilde taslağın anayasal statüsü ve savaşın kendisi belirsizken, protestocuları illegal davranışlar nedeniyle kovuşturmanın uygunsuz olduğunu iddia etmiştir.²

Sivil itaatsiz eylemcileri şüpheli bir yasayla karşı karşıya geldiklerinde nasıl davranmalıdırlar? Dworkin'e göre, şüpheli bir yasanın neyi emrettiği ya da bireylere herhangi bir konuda izin verip vermediğinin açık olmadığı

¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Hayrettin Ökçesiz, *Sivil İtaatsizlik*, Legal Kitapevi, İstanbul, 2011.

² H. A. Bedau, *Civil Disobedience In Focus*, Routledge, London, 1991, s. 376.

durumlarda yapılacak üç yöntem vardır: Birincisi, yasanın açık olmadığı durumlarda sivil itaatsiz eylemcisi yasayı değiştirmek için ona emir veren yönetici otoritelere uymalıdır. Yani hukuk yoluyla yasayı çiğnemenin yasayı değiştirmeye çalışmalıdır. İkincisi, eğer yasa apaçık değilse ve adaletsizliklere neden oluyorsa, sivil itaatsiz eylemcisi kendi vicdanını izleyebilir. Yani yasanın neden olduğu adaletsizlikler adil olandan daha güçlü ise birey kendi yargısını kullanabilir. Ancak birey kendi yargısını yetkili bir kurum - mahkeme- karar verene kadar izleyebilir. Son olarak sivil itaatsiz eylemcisi *Yüksek Mahkeme* tarafından verilen karşıt bir karardan sonra bile kendi yazgısını izleyebilir. Ancak birey kendi yazgısını oluştururken adillik çerçevesinde hareket etmelidir.³ Alexander Bickel'e göre yasalar hakkında ihtilaf durumunda gerçek alternatif yollar, onu yatıştırmak, teklif sunmak, ikna etmek veya hukuku terk ederek belirli bir hukuka muhalefeti azaltmaktır. Çünkü diğer tek eylem açık kuvvetin yaygın ve yoğun kullanımınıdır.⁴ Ancak yasaların şüpheli olduğunu hangi kriterlere göre saptayacağız? Eğer bu kriterler belirli bir hukuki kurum veya hukukçu tarafından saptanacaksa sivil itaatsizliğin herhangi bir anlamı kalmaz. *Vietnam Savaşı* 'na karşı yapılan sivil itaatsizlik eylemlerinin nedeni anayasallığı belirsiz olduğu için miydi? Elbette hayır. Belki itaatsiz eylemde bulunan kişi bunun farkında bile değildi. Bizim yazıp çizdiklerimiz onları hiç bir zaman etkilemez. Açıktır ki “yasalar için, ya da hatta felsefe için, direnişin ne zaman yasal olduğunu bilmemizi sağlayacak ve o konuda doğabilecek tüm tartışmaları bir karara bağlayacak belirli kuralları saptamak olanaksızdır.”⁵

Habermas'ın şu sorusu burada dikkate değerdir: “Sosyal bir hareket, hukuki söyleme uygun davranmaya zorlanabilir mi?”⁶ Elbette hukuk yasal düzenin belirleyicisidir. Ancak yasal düzlem bazen bireyin haklarını göz ardı edebilir. Bu durumda bireyin yasal düzleme müdahale etmesi hukuksuzluk olarak görülür. Ancak bir sivil itaatsizlik eylemi her zaman daha yüksek bir ilke veya “yasa” gerekçesiyle haklı çıkarılmaktadır. Daha yüksek ilke veya “yasa”, farklı kaynaklardan türetilir. Bir anayasa; kişisel veya kültürel bir

³ R. Dworkin, *Hakları Ciddiye Almak*, Çev. A. U. Türkbağ, Dost Kitabevi, Ankara, 2007, s. 254-255.

⁴ A. M. Bickel, “Civil Disobedience and The Duty to Obey”, *Gonzaga Law Review*, 8(2), 1973, s. 205.

⁵ D. Hume, *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*, Çev. E. Baylan, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 376.

⁶ J. Habermas, “Sivil İtaatsizlik: Demokratik Hukuk Devletin Denektaşı Almanya'da Otoriter Legalizm Karşıtlığı”, Ed. Y. Coşar, *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014, s. 126.

ahlak veya vicdan duygusu; dini, etik veya öğreti; felsefi, politik ya da sosyal bir inanç gibi kaynaklardan çıkarılabilir. Pek çok kişi sivil itaatsizliğin meşruluğunu bu üst yasalarda bulur. Yasal olmayan sivil itaatsizlik her ne kadar ilkelere ve vicdana başvursa da ceza davalarında hakim önünde yasayı çiğneyen biri olarak görülür. Bu nedenle sivil itaatsizlik eylemcilerinin mahkemede bu tür dayanaklardan çok hukuki olarak geçerli olan zorunluluk hali gibi haklara başvurusu daha yerinde olur.

II. ZORUNLULUK HALİ (NECESSITY DEFENSE): EYLEMCİLERİN BAŞVURUSU

Klasik olarak zorunluluk hali, bireyin acil bir durum sırasında büyük bir zararın oluşmasını önlemek için cezai bir davranışta bulunması durumunda geçerli olur. Kant'a göre, devletin kötülükten korunması, mutlak bir vazife iken, bireyin korunması sadece göreceli bir görevdir. Mesela, gemi kazasında⁷ bir tahta parçasına tutunup kurtulan A kişisini ölümle mücadele eden B kişisi, A kişisinin tutunduğu tahtayı elinden alıp onu ölüme itemez. Zorunluluk halinin B kişisine bunu yapma hakkı verdiğini söylemek oldukça yanlış olur. Çünkü kendi hayatını korumak B için sadece göreceli bir görevdir. Ama B kişisini riske atmamış olan A kişisinin hayatına zarar vermemek mutlak bir görevdir. Yine de genel medeni hukuk hocaları, sıkıntı durumlarında bu tür önlemleri onaylamada mükemmel bir şekilde tutarlıdır.⁸ Yani devlet zorunlu hallerde bireysel hakları (hayat, mülkiyet, özgürlük) kısıtlayabilir. Ancak birey bu durumda daha sınırlıdır. Aslında bu sınırlar zorunluluk halinin suiistimal edilmemesi için kabul edilmiştir. Yani "gemi kazasından sonra bir botta mahsur kalan dört erkeğin birini parçalayıp onunla beslenmeleri"⁹ gibi bir olay zorunluluk halini başlatabilir. Bunun haklılığı ise tartışmalara neden olmuştur. Dolayısıyla "zincirle bağlı bir devin uykusu"¹⁰ zorunluluk hali için iyi bir benzetmedir.

⁷ Hukuk fakültelerinde bu gemi kazası örneği üzerinde çokça düşünülmüştür. Kazaya uğrayan iki gemici A ve B hayatta kalmak için elinden geleni yaparlar. Ancak sadece bir kişiye yetecek bir tahta parçası suyun üzerinde var. Varsayalım ki bu tahta parçasına ilk önce A kişisi ulaşmıştır. Tahtaya A'nın ulaşması, tahtayı sahiplenme ve B'yi tahtadan uzaklaştırma hatta öldürme hakkı verir mi? B'nin hayatta kalmasını sağlayacak olan tahtayı A ilk önce ulaştı diye bırakması mantıksal mıdır? Bkz: J. Abramson, *Minerva'nın Baykuşu*, Çev. İ. Yıldız, Dipnot Yayınları, Ankara, 2017, s. 251.

⁸ I. Kant, *Kant's Political Writings*, Çev. H. Nisbet, Ed. H. Reis, Cambridge University Press, Cambridge, 1970, s. 81-82.

⁹ J. Oleson, "Drown the World: Imperfect Necessity and Total Cultural Revolution", *Unbound*, 3(19), 2007, s. 34.

¹⁰ Oleson, s. 21.

Zorunluluk haline birçok örnek verebiliriz; fırtınadan canını kurtarmak için başkasının evine sığınmak (ancak yukarıda değinildiği gibi başkasının hayatına zarar vermeden), acil durumlarda doktorun reçetesiz ilaç vermesi, annenin sağlığı için kürtaj yapması gibi çoğaltılabilir. Sanığı cezanın adaletsizliğinden kurtarmak için ilk *common law*¹¹ da zorunluluk hali geliştirilmiştir. Savunmanın altında yatan mantık, kamu politikalarından biridir: “Daha az değerler pahasına daha yüksek değerlere ulaşılmasını teşvik etmeli ve bazen toplum için daha büyük iyilik, ceza kanununun gerçek dilini ihlal ederek başarılmalıdır.”¹²

Klasik olarak zorunluluk hali, bireysel zararları önlemek için ortaya çıkmış olsa da daha sonradan toplumsal zararları önlemek için de kullanılmıştır. Bireyler “daha büyük sosyal zararları önlemek için bazen cezai işlemler de dahil olmak üzere eylemlerde bulunabilirler.”¹³ Bunun en iyi örneği sivil itaatsizlik eylemleridir. Bu doktrin sivil itaatsiz eylemcisi için ceza davalarında önemli bir yere sahiptir. Eğer bunun önemi ve değeri anlaşılırsa savunma tekniği olarak ne kadar etkili olduğu görülecektir. Eğer ceza tehlikesi varsa, zorunluluk halinin başlatılması, eylemcinin sivil itaatsizlik statüsünü zayıflatmaz. Bilakis zorunluluk hali “sosyal manzarayı dönüştürmek için muazzam bir potansiyele sahiptir.”¹⁴ Bu nedenle, zorunluluk hali, sivil itaatsiz eylemcilerine, değer ve inançlarını tehlikeye atmaya zorlamaksızın, cezai eylemlerine potansiyel olarak tam bir savunma istemek için bir araç sağlar. Meşruluğunu iddia eden sivil itaatsiz eylemcisi, yasayı ihlal ettiğini itiraf edebilir ve böylece koşullar altındaki mahkumiyetinin doğruluğu üzerine yasal tartışmayı yoğunlaştırabilir. Sivil itaatsiz davalarında zorunluluk halinin çekici gelmesinin nedeni; “onların toplumsal güdümlü eylemlerinden vazgeçmeden suçluluktan kurtulmalarına izin vermesinden kaynaklanır.”¹⁵ Bir başka neden de, “zorunluluk hali unsurları, adli forumdaki politik sorunların (political question) kamuoyuna duyurulması ve tartışılması için mükemmel bir yapı sağlamasıdır.”¹⁶ Zorunluluk halinin birçok avantajı vardır.

¹¹ İngiliz mahkemeleri zorunluluk hali ilkesini daha erken kabul etmiştir. Reniger’de tehlikeli bir fırtınadan kaçınmak için, sanık Fogossa, gemisine bindi. Tüzüğün sıkı şartlarına göre, Fogossa, gemide bulunan malları kaybetmekle yükümlü kılınmış olsa da, zorunluluğun bir istisna oluşturduğunu savundu.

¹² J. L. Cavallaro, “The Demise of The Political Necessity Defense: Indirect Civil Disobedience and United States v. Schoon”, *California Law Review*, 81(1), 1993, s. 353.

¹³ Oleson, s. 20.

¹⁴ Oleson, s. 29.

¹⁵ Oleson, s. 31.

¹⁶ Oleson, s. 31.

Ancak bazı kriterlerin zorluğundan dolayı sivil itaatsizlik davalarında zorunluluk halini başlatmak oldukça zor olmuştur.

Örneğin, sivil itaatsiz eylemcileri, *Vietnam Savaşı'na*¹⁷ karşı başvurdukları protestolardan kaynaklanan davalarda zorunluluk halini sık sık başlatmış ve suç davalarında siyasi görüşlerini dile getirme fırsatı bulmuşlardır. Başlangıçta, bu türden davalar daha jüriye¹⁸ gelmeden başarısız olmuştur. Ancak daha sonra, Amerika Birleşik Devletleri *Simpson* davasında, zorunluluk halini sivil itaatsizliğe uygulamaya çalıştılar. *Simpson*, *Vietnam*'daki katliamı önlemek için Kaliforniya'daki *San Jose Seçici Hizmet Sistemi Yerel Kurulu'nun* ofisine gizlice girerek dosya çekmecelerinden birini benzinle yaktı. Yangının dayanılmaz hale gelmesiyle birlikte *Simpson* odadan ayrılarak bina içerisinde kaldı. Birkaç dakika içerisinde de yakalandı. *Simpson*, değeri yüz dolar olan devlet malını imha etmek, bir hükümette saklanan kayıtların imha etmesi, *Seçici Hizmet Sistemi'ne* müdahale etmekle suçlandı. Duruşma sırasında *Simpson*, *Hindiçin'deki* katliama işaret ederek oradaki kişileri savunmak için yaptığına dair kanıtları ileri sürmüştür. Bu nedenle yaptığı eylemin zorunluluk halinden kaynaklandığını iddia ederek suçsuzluğunu öne sürdü ve jüri önünde savunmasının yapılmasını istedi. Ancak mahkeme, zorunluluk halinin bazı sivil itaatsizlik biçimlerini haklı gösterebilme olasılığını kabul etmesine rağmen, eylemcinin zorunluluk şartlarının temel bir unsurunu karşılamak için yeterli kanıtı sağlamada başarısız olduğunu iddia etti. Yani, samimiyet eylemleri ile iddia edilen zararın önlenmesi arasında makul bir bağlantının olmamasından dolayı savunma reddedildi.¹⁹

¹⁷ *Vietnam*'daki savaşa karşı çıkmaya ve onları protesto etmeye çalışanlar, öğrenciler, siyahiler ve yoksullar arasındakilerdi. Kendilerinin ait olduğu toplum, ahlaksız ve yasadışı olduğuna inandıkları bir savaşı yürütüyordu. Savaş resmen ilan edilmedi bile. Ama karşı görüşlü olanlar arasında savaşırmaya zorlanan oldu. Yöneticiler, savaşa ve tasarıya karşı protestoyu bastırmak için onu bir ceza aracı olarak bile kullandılar. Ayrıntılı bilgi için bakınız: S. J. Rosen, "Civil Disobedience and Other Such Techniques: Law Making Through Law Breaking", *The George Washington Law Review*, (37), 1969.

¹⁸ Birleşik Devletlerde ceza davalarında sanıkların jüri tarafından yargılanma hakkı garanti altına alınmıştır.

¹⁹ *United States v. Simpson*, 460 F.2d 515 (1972), <https://casetext.com/case/united-states-v-simpson-20>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021). Ayrıca diğer benzer davalar için bakınız: *United States v. Berrigan*, 283 F. Supp. 336 (1968), <https://casetext.com/case/united-states-v-berrigan-3>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021). *United States v. Moylan*, 417 F.2d 1002 (1969), <https://casetext.com/case/united-states-v-moylan>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021). *United States v. Berrigan*, 283 F. Ek. 336 (1968), <https://casetext.com/case/united-states-v-berrigan-3#p339>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

Amerika’da sivil itaatsizlik davaları, federal ve eyalet mahkemelerinde farklı prosedürlerde çözümlenir. Federal mahkemeler, jüri üyelerine aşırı takdir yetkisi verilmesi konusundaki isteksizliğinden dolayı, zorunluluk halinin jüriye sunulmadan önce karşılanması gereken katı delil şartlarını kabul etmiştir. Eylemciler, yasadışı fakat siyasi olarak motive olmuş eylemlerini haklı çıkarmak için zorunluluk hali haklarını yoğun bir şekilde kullanmak istemişlerdir. Federal mahkemeler, özellikle savunmayı başlatmak isteyen sivil itaatsiz kişilere neredeyse aşılmaz bir engel oluşturan sıkı bir dört koşul kabul ederek eylemcilerin zorunluluk halini başlatmalarını zorlaştırmışlardır. Federal mahkemeler, savunmayı bir hukuk meselesi olarak sürekli dışladılar ve böylece sivil itaatsiz eylemcilerinin zorunluluk halini jüri önüne götürmesini engellemiş oldular.²⁰ Zorunluluk halinin gerçekten bir “gerekçe” mi yoksa sadece bir “mazeret” mi olduğuna dair akademik bir anlaşmazlık vardır. Aslında, mahkemeler bile bazen “gerekçe” ve “mazeret” terimlerini birbirlerinin yerine kullanırlar. Ancak gerekçelendirme, toplumsal kabulü, hatta onayı belirtirken mazeret ise sadece anlayışı ve affediciliği belirtir.²¹

A. Zorunluluk Halinin Ön Koşulları

Zorunluluk hali ile ilgili olarak federal mahkemeler, sivil itaatsiz eylemcilerini jüriye sunmadan önce karşılanması gereken kanıtlayıcı gerekliliklerin bir sınırını oluşturmuştur. Mahkeme, eylemcilerin zorunluluk halini başlatmaları için dört koşul belirlemiştir. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir: 1) Eylemcinin bir kötülük seçkisi ile karşı karşıya kalmış ve daha az kötüyü seçmiş olması gerekir. 2) Kaçınılmaz bir zararı engellemek için hareket etmesi gerekir. 3) Eylem ve önlenilmeye çalışılan zarar arasında mantıksal olarak nedensel ilişki olmalıdır. 4) Tüm yasal alternatifler denendikten sonra yasa ihlal edilmelidir.²² Bu maddeler farklılaşabilse de içerik olarak hemen hemen hepsi benzerdir.

Zorunluluk halinin dört koşulundan ikisi -zararların dengesi ve kaçınılmaz zarar- eylemcilerin savunma çağrısını nadiren engellemiştir. Çünkü “bir izinsiz girişin zararının, nükleer kıyametin hayaletine veya yayılan bir AIDS salgınına göre az olduğunu göstermek oldukça basit bir

²⁰ Cavallaro, s. 351.

²¹ Oleson, s. 23.

²² United States v. Schoon, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

meseledir.”²³ Bu nedenle, sivil itaatsiz eylemciler için karşı olunan kötülüğün, protesto faaliyetlerinin zararlarından daha ağır olduğunu göstermenin genellikle kolay bir iş olduğu düşünülür.²⁴ Paul H. Robinson’a göre, savunmada daha az zarar için aktörün sadece zararın kaçınılmaz olduğunda harekete geçmesi sınırlaması, uygunsuz ve gereksiz bir ek sınırlamadır.²⁵ Haksızlığın kaçınılmaz bir duruma gelmesini beklemek büyümesine ve yayılmasına neden olur. “Ne yazık ki zararın haftalar, aylar, yıllar ve hatta on yıllar boyunca sürdüğü konusunda akla uygun bir yakınlık iddiası oluşturmak zor olabilir.”²⁶ Böyle bir şart kangren olmuş bir uzva müdahale etmeden vücuda yayılmasını beklemek gibidir. Sivil itaatsiz eylemcileri birinci ve ikinci şartı çok kolayca sağladığı için ceza davalarında herhangi bir sorun oluşturmamıştır. Bu nedenle bu iki şartı ayrı bir başlık altında değerlendirmedik.

Buna rağmen, çoğu sivil itaatsizlik davası diğer iki koşula –nedensel bağlantı ve alternatifler- dayanarak belirlenmeye çalışılmıştır. Mahkemeler, eylemcilerin zorunluluk hali iddialarını daha çok yasal alternatifler koşulundan dolayı reddetmiştir. Bauer ve Eckerstrom’a göre asıl sorunun herhangi bir yasal alternatifin mevcut olup olmadığı değil etkili bir yasal alternatifin mevcut olup olmadığıdır. Ancak mahkemeler böyle bir ayrımı dikkate almamıştır.²⁷ Aynı şekilde nedensel bağlantı şartı, özellikle dolaylı itaatsizlikte bulunan eylemciler için “üstesinden gelmek için neredeyse imkansız bir standart”²⁸ olmuştur.

1. Nedensel Bağlantı Koşulu

Eylemler ve engellenmesi istenen zarar arasında nedensel bir bağ olup olmadığı konusu belirgin bir şekilde sivil itaatsiz eylemcilerinin zorunluluk haline başvurularını zorlaştırmıştır. Örneğin, ABD *Cassidy* davasında, nükleer silahların tasarımı ve bulundurulmasını protesto etmek için *Pentagon*’un duvarlarına ve tavanına kan ve küller atmış olan göstericiler devlet mülkiyetine zarar vermekten suçlu bulundular. Eylemciler, Amerika’nın yasadışı nükleer silah bulundurmasını kanıt göstererek, nükleer

---

²³ Oleson, s. 33.

²⁴ Cavallaro, s. 358.

²⁵ P. H. Robinson, *Criminal Law Defenses*, West Information Publishing Group, 1984, s. 124.

²⁶ Oleson, s. 32.

²⁷ S. M. Bauer, P. Eckerstrom, “The State Made Me Do It: The Applicability of the Necessity Defense to Civil Disobedience”, *Stanford Law Review*, 39(5), 1987, s. 1180.

²⁸ Bauer, Eckerstrom, s. 1181.

silah bulundurmanın uluslararası hukuka göre yasallığı konusunda tanıklık edecek uzmanlar atanmasını istediler. Ancak mahkeme, nükleer silahların yasadışı olduğundan ziyade sanıkların eylemleri ile protesto edilen zararlar arasında doğrudan nedensel bir ilişki olmadığını tespit ederek savunmayı reddetmiştir.²⁹ Mahkeme, nedensel bağlantı koşulunu katı bir şekilde uygulamıştır.

Bazen bir mahkeme hem nedensel bağlantı hem de alternatiflerin yokluğu koşulundan dolayı savunmayı zorlaştırmıştır. Örneğin; göçmenlik yasalarını ihlal ederek mültecileri Orta Amerika'daki savaştan korumak için sivil itaatsiz eylemleri gerçekleştirilmiştir. ABD *Aguilar* davasında, mahkeme, bu eylemi gerçekleştirenlerin bu iki koşulu karşılamadıklarını iddia ederek zorunluluk haline başvurularını reddetmiştir. Mahkeme, sanıkların diğer yasal alternatiflerin yokluğu koşulunu sağlamadıklarını tespit ederek, jüri önünde zorunluluk ilkesinden yararlanmalarını reddetmiştir. Aslında sivil itaatsiz eylemcileri “Göç” ve “Vatandaşlığa Kabul Servisine”³⁰ yapılan temyiz dilekçelerini de içeren mevcut yöntemleri kullandıklarını savunmuşlardır. Ancak mahkeme, alternatiflere yeterince başvurulmadığı için eylemcilerin iddialarını reddetmiştir.³¹

Federal mahkemelerin zorunluluk haline izin vermeme konusundaki isteksizliğinin aksine, eyalet mahkemelerindeki sivil itaatsizlik eylemcileri sıklıkla zorunluluk halini başlatmış ve beraat kararı almışlardır. Steven M. Bauer ve Peter J. Eckerstrom şunu iddia etmişlerdir: “Mahkemeler genelde zorunluluk halini dışlamış olsalar da, ortak hukuk analizleri, gelecekteki sanıkların savunma unsurlarının makul bir yorumunu yerine getirebilmelerini

²⁹ United States v. Cassidy, 616 F.2d 101 (1979), <https://casetext.com/case/united-states-v-cassidy>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

³⁰ Altı kilise, 24 Mart 1982'de bir basın toplantısı düzenlediğinde ve *El Salvador* ve *Guatemala*'dan kaçan kişiler için sığınak yeri sağlama kararını açıkladıktan sonra, Amerika Birleşik Devletleri'nde kutsal alan hareketi başlamıştır. *Vatandaşlığa Kabul Servisi* yönetmeliklerine aykırı olarak ABD'ye giren Orta Amerika mültecileri barındıran din insanlarının cezai kovuşturmayı açan nedenleri anlamak için, Orta Amerika'daki Birleşik Devletler politikasına ve *El Salvador* ve *Guatemala*'daki mevcut iç koşullara bakmak gerekir. *Guatemala*'da yaşanan aşırı insan hakları ihlallerini çok sayıda uluslararası raporla açıkladı. Uluslararası Af Örgütü, *Guatemala* hükümetinin 1981'de siyasi cinayet programını açıkladı ve hükümeti sistemli bir cinayet ve işkence politikası ile suçladı. Ayrıntılı bilgi için bakınız: D. L. Colbert, “The Motion in Limine: Trial Without Jury A Government's Weapon Against The Sanctuary Movement”, *Hofstra Law Review*, 15(5), 1986, s. 24.

³¹ U.S. v. Aguilar, 883 F.2d 662 (1989), <https://casetext.com/case/us-v-aguilar-95>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

mümkün kılar. Bu nedenle, sivil itaatsiz eylemcilerin zorunluluk halinin jüriye gittikçe sık sık sunulması beklenmektedir.”³²

Özellikle mahkemeler, zorunluluk hali için yapılan girişimlerin ve verilen tekliflerin savunmayı desteklemek için yetersiz olduğunu iddia etmiştir. Örneğin; *Aguilar* davasında, mahkeme, eylemcilerin argümanlarını zorunluluk halinin üç koşulunda yetersiz bulduğuna karar vermiştir. Mahkeme, bu yokluğun büyük oranda dolaylı ve doğrudan sivil itaatsizlik arasındaki ayrımı dayandığını ileri sürmüştür. Mahkeme, daha sonra iki tür siyasi eylem arasında ayrım yapmıştır: Dolaylı sivil itaatsizlik, varolan bir haksızlığı engellemek için başka bir duruma (hükümet politikası) müdahale etmektir. Doğrudan sivil itaatsizlik ise, haksız bir yasayı ihlal etmek için bu haksız yasanın uygulanmasını engellemeyi içermektedir. Mahkeme, *Aguilar* davasında, dolaylı sivil itaatsizlik vakalarında eksik olan zorunluluk unsurlarını sürekli olarak bulmuştur.³³

Puner’e göre genel kategorilerde, sivil itaatsizliğin alabileceği iki biçim vardır: İtaat edilmeyen yasa, protesto edilen adaletsizliğin kendisi olabilir (doğrudan sivil itaatsizlik). Ya da protesto edilen yasa sadece protesto edilen adaletsizliğin simgesi olabilir (sembolik veya dolaylı sivil itaatsizlik). Sembolik sivil itaatsizliğin sebepleri iki yönlüdür: Birincisi haksız yasaya protesto için erişilmez. Örneğin, Thoreau *Kaçak Köle Yasası*’nı, ellerinde kaçak bir köle olmadığı sürece doğrudan ihlal etmemiştir. İkincisi, herhangi bir yasa olmadığı zaman protesto, yasanın yerine geçen şeye karşı yapılır. Doğrudan itaatsizlikte karşı çıkılan durum açık ve nettir. Ancak sembolik itaatsizlikte bu durum net olmadığı için sivil itaatsizliği haklı göstermek daha zordur. Protesto edilen yasa ve protesto edilen adaletsizliğin simgesi arasındaki bağın algılanmasının zor olması münasebetiyle –nedensel bağlantı-sembolik sivil itaatsizlik eylemcileri mahkeme önünde oldukça zor durumlarla karşılaşmışlardır.³⁴

Mesela, *Schoon* davasında, dolaylı itaatsizlik eylemcileri mahkemede oldukça zor şartlarda yargılanmışlardır. *Schoon* davasının özeti: Gregory Schoon, Raymond Kennon ve Patricia Manning adlı eylemciler Amerika’nın

³² Bauer, Eckerstrom, s. 1183.

³³ U.S. v. Aguilar, 883 F.2d 662 (1989), <https://casetext.com/case/us-v-aguilar-95>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

³⁴ N. W. Puner, “Civil Disobedience: An Analysis and Rationale”, *New York University Law Review*, (43), 1968, s. 654-655.

El Salvador'daki³⁵ askeri birliğin devam eden maddi desteğini protesto etmek için *Tucson'daki Gelir İdaresi Dairesi'nin* faaliyetlerini engellemişlerdir. 4 Aralık 1989'da bir grup eylemci temyiz edilenlerde dahil olmak üzere otuz kişi *Tucson'daki Gelir İdaresi Dairesi'ne* girerek “Amerika'nın dolarlarını *El Salvador'dan* uzak tutun” sloganlarıyla, tezgahlara, duvarlara ve halılara simüle edilmiş kan sıçrattı ve genel olarak ofisin çalışmasını engellediler. *Schoon* davasında, eylemciler jüri önünde zorunluluk halini kullanmak istediler. Ancak mahkeme, savunma unsurlarının katı bir şekilde uygulanmasının ötesinde bir adım attı ve dolaylı sivil itaatsizlik davalarına karşı, zorunluluk halinin yasaklanması için bir kural hazırlamıştır.³⁶

Protesto edilen haksızlık ve engellenmeye çalışılan durum arasındaki nedensel ilişkinin algılanmasının zor olmasından dolayı mahkeme dolaylı sivil itaatsizlik eylemlerinde zorunluluk halinin asla başlatılamayacağını savunmuştur. Mahkeme, dolaylı itaatsizlik eylemcilerinin zorunluluk halinin dört koşulundan üçünü hiçbir zaman karşılamadığını iddia etmiştir. İlk olarak, kongre tarafından geçerli bir şekilde yürürlüğe konulmuş bir politika veya yasanın varlığı, kavranabilir bir zarar teşkil edemez. Bunlardan kaynaklanan zararlar, büyük zararlara yol açmaz. Bu nedenle, bir yasanın ya da politikanın dolaylı yollarla herhangi bir protestosu zorunluluk halinin ‘zararların dengesi’ şartında başarısız olur. İkincisi, yapılan eylem ile engellenecek zarar arasındaki nedensel ilişkinin yokluğudur. Mahkemeye göre, geleneksel zorunluluk hallerinde bu durum sağlanabilse de dolaylı siyasi protesto durumlarında asla böyle bir olasılık olmayacaktır. Geleneksel durumlarda, bir mahkum yanan bir hücreden kaçır ve ölümünü önler ya da birisi yangın önleme tertibatı oluşturmak için bir evi yıkar ve birçok kişinin ölmesini engeller. Burada üstlenilen eylem ile istenen sonuç arasındaki bağ, birbirine yakın olduğu için yasadışı eylem suç teşkil etmez. Ancak kongrenin eylemlerine karşı dolaylı sivil itaatsizlik eylemlerinin tek başına adaletsizliği kaldırması olası değildir. Çünkü yapılan eylem dolaylıdır. Son olarak, zorunluluk hali, dolaylı sivil itaatsizlik davalarına asla uygulanamaz. Çünkü

³⁵ ABD hükümetinin *El Salvador'a* yönelik politikasından dolayı birçok zarar ortaya çıktı. *El Salvador'un* on yıl süren iç savaşı boyunca, ABD yardımları *Salvador'daki* askeri savaş yöntemlerini kolaylaştırdı. 1980'den 1989'a kadar olan on yıllık dönemde Birleşik Devletler, *El Salvador'a* 3,5 milyar dolardan fazla ekonomik ve askeri yardım sağladı. *El Salvador* hükümeti bu yardımlarla sivillere yönelik ve şiddetsiz direnişçilere yönelik şiddet uyguladı.

³⁶ *United States v. Schoon*, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

yasal alternatifler asla tükenmeyecektir. Kongre politikasını değiştirmek için tasarlanan hukuki, siyasi faaliyetler, her zaman mevcut bir yasa veya politikayı değiştirmeyi amaçlayan yasal bir alternatif olacaktır (dilekçe, toplantı, vb.). Bu nedenle mahkeme'ye göre, sanıkların eylemleri sosyal faydayı maksimize etmediği için (*per se*)³⁷ bir dışlama kuralına tabi olmalıdırlar.³⁸

Cavallaro'ya göre, mahkemenin dolaylı sivil itaatsizlik hakkındaki bu tavrı pek inandırıcı değildir. İlk olarak, mahkeme, dört koşulu, dolaylı sivil itaatsizlik eylemcilerine yanlış uygulamıştır. Zararların dengesi ile ilgili olarak, mahkeme dolaylı sivil itaatsiz eylemcilerinin karşı olduğu yasa ve politikanın neden olduğu zararı yanlış tanımlamıştır. İkincisi, mahkemenin belirttiği politika gerekçeleri, doğrudan ve dolaylı sivil itaatsizlik arasındaki ayrımı haklı çıkaramaz. Doğrudan ve dolaylı itaatsizlik biçiminin zorunluluk hali bakımından farklı şekilde ele alınması için mahkeme tarafından tutarlı bir gerekçe gösterilmemiştir. *Schoon* davasında mahkeme böyle bir mantık sağlamakta başarısız olmuştur. Ancak, savunmayı hariç tutma konusundaki politik argümanları hem doğrudan hem de dolaylı itaatsizlik için geçerlidir. Mahkemenin politika gerekçeleri, okuyucuyu, zorunluluk halinin her iki sivil itaatsizlik sınıfı için engellenmesi gerektiğine ikna etmeyi başaramamıştır.³⁹

Mahkeme, doğrudan sivil itaatsizlik eylemcilerinin yasaların haksızlığına uğrayabileceğini kabul etmiştir. İlk izlenim üzerine mahkemenin akıl yürütmesi mantıklı görünse de kritik bir kusurdur. Mahkeme, doğrudan sivil itaatsiz eylemcilerinin şahsen bilinci olan bir zarara uğrayacağını kabul ederek zorunluluk halinin başlatılabilir olduğunu öngörmüştür. Daha sonra dolaylı sivil itaatsiz eylemcisinin direkt olarak ayrımcılığa uğramadığını belirterek dolaylı protestocuların kişisel zarar görmesinin muhtemel olmadığını belirtmiştir.⁴⁰ Bu iki itaatsizlik biçimi arasında yapılan bu ayrım çok mantıklı bir karar olarak kabul edilemez. Çünkü, doğrudan maruz kaldığımız haksızlıklara bir çözüm önerisi sunulduğu taktirde dolaylı şekilde maruz kaldığımız haksızlıklara da aynı çözümün sunulması gerekir. Bu eylemciler diğer insanlara karşı duygudaşlık göstererek, eşit ilgi ve saygı çerçevesinde

³⁷ Kendinde ve kendi için. Özel durumlar dikkate alınmaksızın uygulanan genelleştirilmiş kural.

³⁸ *United States v. Schoon*, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

³⁹ Cavallaro, s. 367.

⁴⁰ *United States v. Schoon*, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

onların maruz kaldığı kötülükten kurtarmaya çalışmışlardır. Eylemciler, *El Salvador* gibi uzak bir yerde insanların uğradığı haksızlığa karşı gelmek için yakındaki dikkat çekecek kurumlara yönelmişlerdir. Elbette hukuk sadece pozitivist bir bakış açısıyla katı davranmamalıdır. Bunun yerine mantık ve olgu çerçevesinde hareket ederek duygudaş bireylerin toplumda çoğalmasını sağlamalıdır.

Schoon'da, mahkemenin mantıklı bir jüri üyesi, *El Salvador*'daki askeri birliğin devam eden maddi desteğinin sonuçlarının *Tucson* federal binasındaki sanıkların eylemlerinden daha büyük bir zarar oluşturduğuna inanıp inanmayacağı konusunda özgürdür. Ancak her mantıklı birey, eylemcilerin verdikleri zararın karşı oldukları haksızlıklardan daha küçük olduğunu düşünür. Mahkeme, sivil itaatsiz kişilerce önlenmeye çalışılan zararı göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin; Birleşik Devletler *Quilty*'de, mahkeme, sanıkların anti nükleer bir protestoyu haklı çıkarma savunularını reddetmiştir. Mahkeme, ABD nükleer silah politikasının varlığı yerine nükleer savaş tehdidi olarak önlemeye çalıştığı zararı göz önünde bulundurmıştır. Bu şekilde nitelendirildiğinde, nükleer silah politikasının varlığı protestocuların zararından daha az kötülük olarak düşünülebilir. *Quilty* davasında mahkeme şunları yazdı: 'Elbette, nükleer savaşın *Arsenal*'daki barışçıl, yasadışı, anti-nükleer bir dua gösterisinden daha ciddi bir zarar olmadığını iddia etmek olanaksızdır.'⁴¹

Mahkemenin burada göremediği nokta, cezai bir suçlamaya karşı zorunlu bir hali savunmak için sadece kişisel zararın gerekli olmadığıdır. Sıklıkla duruşma için kişisel zarar argümanı aranan bir şart olmuştur. Mahkemenin ayırımının doğru olduğunu ve doğrudan sivil itaatsiz eylemcilerinin dolaylı sivil itaatsizlik eylemcilerinden daha fazla potansiyel kişisel zarar ile karşı karşıya olduğunu varsaysak bile dolaylı sivil itaatsiz eylemcinin zorunluluk halini başlatması yasaklanmamalıdır. Bir kişinin belirli bir haksızlığa itaatsizlik gösterebileceği sayısız durum vardır, kişi bu haksızlığa dayanarak başarılı bir savunma yapabilir. Bunun hiçbir şekilde engellenmemesi gerekir. Örneğin A kişinin B kişisine C kişinin yanında saldırdığını ve C kişinin mağdurları korumak için müdahale ettiğini varsayalım. Her ne kadar C kişisi A kişinin B kişisine saldırısından kaynaklanan yaralanma için duruşmaya katılmama talebinde bulursa da, C kişisi, B kişinin savunmasına dayalı olarak bir darp suçlaması başlatabilir. Bu sonuç hem duruşma doktrinini hem

⁴¹ United States v. Quilty, 741 F.2d 1031 (1984), <https://casetext.com/case/united-states-v-quilty-2>, (Erişim Tarihi: 19.04.2021).

de ceza suçlamalarının savunmalarını düzenleyen kuralların ardındaki mantığa uymaktadır.

Hukuk her türlü adaletsizliğin önüne geçmek için öncelikle eylemcilerin inançlarının mantığa uygun olup olmadığını önceden değerlendirmelidir. Mahkemenin mantığa uygunluğu dikkate almaması, dolaylı sivil itaatsizliğin amaçlarını gerçekleştireceği ihtimaline ilişkin sonuca da zarar vermektedir. Bunun yerine, davalının, eylemlerinin mantığa uygun bir şekilde muhtemel olduğunu göstermesi yeterlidir. Örneğin, bir kişinin komşusunun bahçesinde bir çocuğun boğulmak üzereyken çığlığını duyduğunu varsayalım. Bu kişinin çocuğu kurtarmak için komşusunun çitini kırarak mülküne girdiğini varsayalım. Ayrıca, bu kişinin çocuğu kurtarma ihtimali çok düşüktür, çünkü yüzme bilmiyor. Bu kişinin illegal eylemlerinin istenen sonuca ulaşmakta gerekli olması kişiyi zorunluluk hali için yetersiz kılmaz. Onun çocuğu kurtarmak için yaptıklarının mantıklı olduğu çok nadiren inkar edilir.

Mahkeme, dolaylı itaatsizlik eylemcisinin nedensel ilişki koşulunda yetersiz görse bile, dolaylı sivil itaatsizlik eylemlerinin nedensellik gereksinimini karşılayabileceği bir durumu hayal etmek hala mümkün olduğunu söyleyebiliriz. *Schoon*'da mahkeme, dolaylı sivil itaatsizliğin nedensel olarak hedeflenen zarara –politikaların ya da yasaların neden olduğu haksızlıklar veya zararlar- asla bağlanamayacağı şartını yanlış karakterize etmiştir. Mahkeme, dolaylı sivil itaatsizliğin amacını ortaya çıkarma ihtimalinin düşük olduğunu iddia etmiştir. Doğrudan sivil itaatsiz eylemcilerinin, dolaylı sivil itaatsiz eylemcilerinden daha fazla politika değişikliği gerçekleştirebilecekleri doğru olsa da bu dolaylı sivil itaatsiz eylemcilerinin amaçlarını asla başaramayacakları anlamına gelmez. Mahkeme bunu kabul etmese de, dolaylı sivil itaatsizlikle ilgili iyi düzenlenmiş ve kamuoyuna duyurulmuş eylemler, bazı durumlarda sivil itaatsiz eylemcilerinin hedeflerine ulaşabileceğinin göstergesidir.⁴²

Mahkemelerin, sivil itaatsizlik eylemcilerinin belirli eylemlerini ve itiraz edilen politika arasındaki bağı doğrudan nedenselliğini istemesi, nedensel ilişki koşulunun amacını yanlış yorumladığının sonucudur. *Common Law*'da sanıkların eylemlerinin şüphesiz zarar tehdidini önlemeyi göstermek gerekmiyordu. Daha ziyade, mahkeme, sanıkların eylemlerinin makul olduğunu değerlendirir ve makul nedensel bir ilişki olması koşuluyla jüriye

---

⁴² Cavallaro, s. 372.

gönderirdi.⁴³ Bu nedenle mahkemelerin dolaylı sivil itaatsizlik davalarında makul bir ilişkiyi araması daha yerindedir. Bu doğrultuda “uzun vadede toplumu iyileştirmeye katkıda bulunmayacaksa”⁴⁴ sivil itaatsizlik eylemcisi cezalandırılmamalıdır.

2. Yasal Alternatifler Koşulu

Nedensel bağ koşulundan çok daha fazla sorun teşkil eden yasal alternatifler şartı sivil itaatsiz eylemcilerinin zorunluluk taleplerini jüriye götürmesini engellemiştir. Örneğin; Birleşik Devletler *Quilty* davasında, mahkeme, askeri mülkiyeti ihlal eden eylemcilerin zorunluluk halinin reddetmesinin bir nedenini de yasal alternatiflere dayandırmıştır. *Quilty* davasında mahkeme, “yasaların ihlaline makul bir hukuki alternatif” olduğu sürece, sanıkların yasadışı davranışa başvuramayacakları gerekçesiyle reddetmiştir. Nükleer karşıtı mesajın yayılması için binlerce fırsat vardır. Bunlar; seçim sürecinde, kamusal caddelerde, parklarda, kiliselerde ve konferans salonlarında konuşmalar yaparak, medyaya bilgi yayarak sivil itaatsizlikte bulunulabilir. *Quilty* davasında mahkeme, alternatif bu ifade araçlarının kullanılabilirliğinin, bu seçeneklere başvurmanın pratikliğini öne sürerek başarılı bir zorunluluk halinin yapılamayacağını yineledi.⁴⁵

Aynı şekilde *Schoon'da*⁴⁶ mahkeme, zararı hafifletmek için yasal alternatiflerin hiçbir zaman tükenmeyeceğini belirtti ve kongre politikasını değiştirmek için yasal yolların dolaylı sivil itaatsiz eylemcileri için her zaman mevcut olduğunu vurguladı. Dolayısıyla mahkemeye göre, zorunluluk halini başlatmaya çalışan dolaylı bir sivil itaatsiz eylemcisi, her zaman yasal alternatif şartından ötürü başarısız olacaktır. Çünkü bir kanunu veya politikayı değiştirmek için yasal bir yöntem her zaman var olacaktır. *Dorrell*⁴⁷ de mahkeme, diğer makul yasal alternatiflerin var olduğu gerekçesiyle, bir nükleer karşıtı protestocunun zorunluluk halini başlatmasını engellemiştir.

⁴³ E. B. Arnolds, N. Garland, “The Defense of Necessity in Criminal Law: The Right to Choose the Lesser Evil”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 65(3), 1975, s. 289.

⁴⁴ R. Dworkin, “Sivil İtaatsizliğin Etiği ve Pratiği”, Ed. Y. Coşar, *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 161.

⁴⁵ United States v. Quilty, 741 F.2d 1031 (1984), <https://casetext.com/case/united-states-v-quilty-2>, (Erişim Tarihi: 19.04.2021).

⁴⁶ United States v. Schoon, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

⁴⁷ United States v. Dorrell, 758 F.2d 427 (1985), <https://casetext.com/case/united-states-v-dorrell>, (Erişim Tarihi: 19.04.2021).

Çünkü sivil itaatsiz eylemcisi yasal bir alternatif olan dilekçe vererek amaçlanan haksızlığı önleyebilirdi.⁴⁸

Mahkemeye göre, dolaylı sivil itaatsizlik eylemcilerinin protesto yapmadan önce Kongre'ye dilekçe vermenin her zaman mantıklı olup olmadığını daha yakından incelemeleri gerekir. Eğer mahkeme, dolaylı sivil itaatsiz eylemcilerin maruz kaldığı durumu düşünerek hareket ederse eylemcilerin başvuracakları bir alternatifin olmadığını görebilir. Çünkü kaçınılmaz bir haksızlık durumunda eylemci bir alternatifte başvurmadan hareket edebilir. Örneğin, zararlardan ve haksızlıklardan kaçınmak için derhal hükümet eyleminin gerekli olduğu bir durumda yasal kanallardan faydalanmak uzun bir zaman alabilir. Alternatif olarak, kongre sürecini hızlandırmak için hesaplanan eylemleri yapmak gerekebilir. Bu tür durumlarda -insan haklarının riskte olduğu durumlarda- acil ve hızlı çözümlere daha çok başvurulur. Dolayısıyla yasal alternatiflere başvurmadan dolaylı itaatsizlikte bulunanlara zorunluluk hali tanınmalıdır. Mahkemenin burada göremediği diğer bir nokta, yasalar çerçevesinde hak arayışının sivil itaatsizlik olmadığıdır. Bu nedenle eylemcilerden yasal alternatif şartını araması yerinde değildir. Mahkemenin dolaylı ve doğrudan ayrımı yerine sivil itaatsizliğin ne olduğunu belirli sınırlamalarla tanımlaması gerekir.

Cavallaro'ya göre, *Schoon*'da, eylemcilerin savunduğu gibi kongre, baskıcı bir yabancı hükümetin güvenlik güçlerinin eğitimini finanse edip dolaylı olarak sivillere yapılan katliamlardan sorumlu olur. Dolayısıyla yapılması gerekenler kongre temsilcilerine mektup yazma gibi hukuki ama genelde etkisiz eylemlerle sınırlı olmamalıdır. Bunun yerine, jürinin kanunsuz (lawlessness)⁴⁹ eylemlerinin gerekli olduğunu ikna etmeleri şartıyla haksız gördükleri politikayı değiştirmeye yönelik şiddetsiz sivil itaatsizlikle meşgul olmalarına izin verilmelidir.⁵⁰

Schoon davasında mahkeme, dolaylı sivil itaatsizlik için zorunluluk halinin dışlamasının kesin kuralını (per se) destekleyen bir dizi politika mantığı önermiştir.⁵¹ Bu politika gerekçeleri iki aşamada başarısız olur: Birincisi, dolaylı sivil itaatsizliğin neden doğrudan sivil itaatsizlikten farklı hukuki muamele görmesi gerektiğini açıklamamasıdır. İkincisi, zorunluluk

⁴⁸ Cavallaro, s. 375-376.

⁴⁹ Lawlessness; kanunsuzluk, yasa dışılık anlamlarına gelmektedir.

⁵⁰ Cavallaro, s. 377.

⁵¹ *United States v. Schoon*, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

halinin kaldırılması herhangi bir sivil itaatsizlik kategorisini engellemek için temel oluşturmamaktadır. Dolaylı-doğrudan ayrımın çürük doğası mahkemenin politika iddialarının genel başarısızlığıyla ilgilidir. Aynı zamanda mahkeme, adli tasarruf (judicial economy)⁵² için dolaylı sivil itaatsiz eylemcilerin zorunluluk haline başvurmalarını yasaklamıştır. Mahkeme adli politik sorun doktrinine göre, yargı kararlarının korunması ve verimlilik nedeniyle zorunluluk halini engellemek için genel bir kural öngörür. Bu argüman elbette her türlü sivil itaatsizlik eylemcisinin zorunluluk halini ortadan kaldırmayı haklı göstermez.⁵³ Ancak “mahkemede, reddedilemez bir devlet katılımı varsayımıyla, uzun süren davalardan kaçınılır.”⁵⁴

Açıkçası mahkeme, sivil itaatsiz eylemcilerinin dava risklerini doğru bir şekilde değerlendirmekle ilgili endişelerini dile getirmemiştir. Sivil itaatsiz eylemcileri, *Schoon*'un görüşleri ışığında yasadışı davranışlarını sona erdirmeyecekleri muhtemeldir. Gerçekten savunma hala geçerli olsaydı haklı olma durumu hala var olurdu. Daha önce değindiğimiz gibi bu haklılık riskini ve yasal sonuçları kabul etmek sivil itaatsizliğin temel unsurlarıdır. Sivil itaatsiz eylemcisi, hukuki sonuçları kabul ederek yasaya veya politikaya karşı çıkar. Mahkeme, sivil itaatsiz eylemcileri için hukuki eylem sınırlarını açıklığa kavuşturmak yerine, kesin kural (per se) değişikliklerini açığa çıkartmıştır. Yeni kural (per se) daha net olsa da, sivil itaatsiz kişilere fayda sağlamaz. Sonuç olarak, zorunluluk halinin dolaylı sivil itaatsizliğe uygulanabilirliği, sorununun çözülmesi için savunmanın genel olarak sivil itaatsizliğe uygulanabilirliğini düşünmek gerekir. Hukuki kolaylaştırmada bireysel adalet söz konusu olduğunda genel olarak prosedürel adalet ağır gelmez.

Schoon'da, benimsenen per se, sivil itaatsizlik eylemcilerine uygulanan zorunluluk halinin unsurlarının katı bir şekilde uygulanmasına ve anayasal sorunlara yol açmıştır. Douglas L. Colbert, göre, siyasi olarak hassas konulardaki zorunluluk halini öngören eşikteki hareketin (motion in limine)⁵⁵

⁵² Genel olarak mahkemelerin yönetiminde verimliliğin sağlanmasıdır. Mahkeme sisteminin gereksiz güç ve masraflardan kaçınmak için alınan tedbirleri ifade eder.

⁵³ Cavallaro, s. 378.

⁵⁴ Poner, s. 671.

⁵⁵ Kabul edilemez kanıtların yargılamaya sevk edilmemesi veya teklif edilmemesi için bir ön talep. Jüride ön yargıya neden olmaması için bazı kanıtlar hâkimle konuşularak önceden çıkartılır. Ancak bu ilke daha ileri götürülerek sivil itaatsizlik eylemcilerinin savunmalarını yapmalarını engellemiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: B. A. Garner, Black's Law Dictionary, West Group, Minnessato, 1999, s. 1109.

geniş kullanımı, beşinci⁵⁶ ve altıncı⁵⁷ anayasal değişikliklerin güvencesine ters düştüğünü iddia eder. Eşikte harekette başarılı bir savcı yetkilisi sanığın jüriye belirli bir savunma konusunda herhangi bir kanıt sunmasını engeller. *Schoon* da sivil itaatsizlik eylemcilerinin zorunluluk hali iddiasının jüri değerlendirmesini önlemek için ‘eşikte hareket’ -per se- büyük ölçüde kullanıldı. Bu kullanım, bu davalıların savunmalarını jüriye sunma haklarını ihlal etmektedir. Bütün bir savunmanın engellenmesi demokratik bir organ olarak anayasanın kuruculuğu tarafından öngörüldüğü gibi jürinin rolüne doğrudan meydan okumaktadır.⁵⁸ Aynı zamanda *Aguilar* davasında da sanıkların suçlu olmadığı yönündeki savunmalar mahkemede engellenmiştir. Kısacası burada mahkeme jüriye bırakılan kararları gasp etmiştir.

B. Politik Endişeler ve Anayasal Hak

Zorunluluk halini başlatmak için güçlü politik argümanlar dolaylı sivil itaatsizliğin lehinedir. Bu argümanlar jüriyi güçlendirmenin toplumsal değeri ve kamusal söylemin nitelik ve niceliğini artırma hedefi ve bugünün sosyal bürokratik bireysel bakış açısını yükseltme ihtiyacını içerir. Bu politika endişeleri demokratik sürecin merkezi vizyonunu ve sivil itaatsizlik sisteminin rolü hakkındaki ileri sürülen kritik soruları içerir. Ancak *Schoon* davasında bu sorunlar ele alınmamıştır.⁵⁹ Demokratik yönetim şeklini destekleyen sivil itaatsizliğin zorunluluk halinin başlatılmasına izin verilmesi durumunda, bir toplumda hukuka vatandaşların katılımını artırmayı sağlayabilir. Bu durum önceden bahsettiğimiz gibi hukuki diyalogun oluşmasına katkıda bulunur.

Ancak sivil itaatsizlik eylemlerine karşı yapılan yaptırımlar hem bireysel hakları hem de demokratikleşmeyi olumsuz yönde etkilemiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki pasajda C. Wright Mills (1956) kitlenin içindeki insanın hiç bir politik aidiyet duygusu taşımadığını söyler:

Burada ait olmanın yolu, amaçlara ve bir örgütün önderlerine olan inancına dayanır ve böylece erkeklerin ve kadınların özgürce evde olmasını sağlar. İktidarın etkili birimleri; büyük şirketler, erişilmez hükümet ve acımasız askeri kurumlardır. Bunlar arasında bir tarafta aile diğer tarafta küçük topluluklar vardır. Ancak insanların kendilerini

⁵⁶ Yasal gerekler yerine getirilmeden kimse özgürlüğünden, yaşamından mahrum edilemez.

⁵⁷ Bir suçla suçlanan kişi açık bir şekilde jüri tarafından yargılanmalıdır.

⁵⁸ D. L. Colbert, “The Motion in Limine in Politically Sensitive Cases: Silencing The Defendant at Trial”, *Stanford Law Review*, 39, 1987, s. 1272.

⁵⁹ Cavallaro, s. 382.

*güvende ve güçlü hissettikleri hiçbir ara dernek yoktur. Çok az politik mücadele vardır. Bunun yerine, yukarıdan yönetim ve aşağıdaki politik boşluk vardır. Birincil haklar şimdi ya çığnenecek kadar küçüktürler ve dolayısıyla yok oluyorlar; ya da öylesine büyüktürler ki, genel olarak uzak güç yapısının bir başka özelliği ve dolayısıyla erişilemez bir yapısıdır.*⁶⁰

Birey ile devlet arasındaki ilişkiyi düzelten sivil itaatsizlik gibi eylemler demokratik sürece katkı sağlar. Sadece “eşit oy” vb. ilkeler ile demokratik süreç ilerletilmez. Demokraside bireysel katılım en üst düzeyde gerçekleştirilmelidir. Bu doğrultuda sivil itaatsizlik gibi eylemler bireysel katılımı sağlayan olgulardır. Bu nedenle sivil itaatsizliğe verilen her destek, demokratik hukuk devletinin çıkarınadır.

Sivil itaatsizliğe bir oturum izni verilmesi, görüşlerinin daha yaygın bir şekilde yayılmasına olanak tanır ve demokratikleşmeyi hızlandırır. Eylemcilerin zorunluluk haline başvurmalarına izin vermenin diğer bir faydası, jürinin rolünün güçlendirilmesi ile ilgilidir. Toplumun vicdanı olarak jüriyi güçlendirme argümanı, Amerikan hukuk geleneğinde jüriye verilen geniş yetkilerle tutarlıdır. Eylemcilere zorunluluk halini sunmalarına izin veren esnek kurallar, jürinin ahlaki yargıları yeterli bir şekilde vermesi için gerekli olan gerçek unsurları sağlar. Ancak zorunluluk halinin kuralları esnetilse bile jürinin gücü sınırsız değildir. İlk olarak jüri, eylemcinin daha az kötülüğü seçtiğine ikna olunca onun lehine karar verecektir. İkincisi, bir jürinin belirli bir sanığın suçluluğu veya suçsuzluğu konusundaki açıklaması, bir yasayı geçersiz kılmaz.⁶¹

Mahkemeler, eylemcilerin zorunluluk halini başlatmasına izin vererek adalet sisteminin düzgün işleyişi için zorunlu olarak kabul edilen jüri nezaketini açık bırakırlar. Hukuk bilimci Roscoe Pound’un belirttiği gibi, jüri yasa dışına çıkarak hukukun büyük düzelticisi olur. Jüri yasa dışılığının kapsamının genişletme eğilimini yeniden düzenlemenin veya daha iyi bir ayarın olması gereken birçok noktanın olduğunu gösterir. Mesela, tüm davalardaki ihmali ilgilendiren mevzuat, jüri için tümüyle yaygınlaşmaktadır. Pek çok devlet hukuki ceza davalarını jüriye gönderir.⁶² Ronald Dworkin ise, takdir yetkisinin kullanımına başvurur. Ona göre, “adli yargılamada bir takdir hakkının varlığı modern hukuk teorisinin asli unsurlarından biridir. Bu, ceza

⁶⁰ C. W. Mills, *The Power Elite*, Wall st., New York, 1956, s. 308.

⁶¹ Cavallaro, s. 382-383.

⁶² R. Pound, “Law in Books and Law in Action”, *American Law Review*, (44), 1910, s. 18.

kovuşturmasından vazgeçilmesini gerektiren çok sayıda nedenin olabileceği birçok suç için geçerlidir.”⁶³ Jüriler, toplumun vicdan ve adalet duygusunu kaynak olarak bireysel haklara ve toplumsal amaca hizmet ederler.

Zorunluluk halini engelleyen *per se* kuralı sadece jürinin yasaya uygun olarak suçsuz bir hükmü iade etmesini engellemekle kalmaz, aynı zamanda jüriyi etkili hale getirme olasılığında yok eder. Çünkü *per se* kuralı zorunluluğa ilişkin herhangi bir tanımın kabulünü ve dolaylı bir sivil itaatsiz eylemcinin davranışını açıklamasını engelleyecektir. Jüri sadece suçun unsurları ile ilgili olan kanıtları duyacaktır. Sonuç olarak eylemci, “jüri yasadışı olduğundan” bile bir umut beklemeyecektir.⁶⁴

Zorunluluk halinin ön plana çıkması, aynı zamanda, siyasi sistemin genel olarak sivil itaatsizliğin ortaya çıkardığı özel konuların etkinliği hakkında daha geniş bir kamuoyu söylemine de izin vermektedir. Sivil itaatsizlik davaları, yasalara ya da politikaya itiraz ederek, yasa koyuculara mesaj gönderir. Aynı zamanda, en azından on iki jüri ve araştırmaya katılan diğer katılımcıların siyasi diyalogunun nitelik ve niceliğini artırır. Belli bir sistem ne kadar adaletli olursa olsun, haksız sonuçlar doğurabilecek olma ihtimali her zaman vardır. Jürilerin zorunluluk iddialarının değerlendirilmesine izin vermesinin bazı masrafları olabilir. Ancak belirli bir dava sınıfı için bu türden bir *per se* kuralının reddi düşüncesi hukuk sisteminin hata yapabilmesinin örtülü bir inkârını oluşturur. Böyle bir inkâr sivil itaatsizliği adaletsizlikle savaşmak olarak kullanan Amerika’yı neredeyse haklı çıkarır. Boston Çay Partisi’nden köleliğe karşı protestolara ve *Sivil Haklar Hareketi*’nden *Vietnam Savaşı* protestolarına kadar sivil itaatsiz eylemleri –doğrudan ve dolaylı olarak- Amerika Birleşik Devletleri’nde politika yapıcılığını etkilemiştir. Sivil itaatsizliğin değeri kurumsal güçlere gerçekçi bir tepki olarak yasal sistemin içindeki demokratik beden olan jürinin zorunluluk hali sorununu belirlemesine izin vermesi yararlı olmuştur.⁶⁵

III. SONUÇ

Yasalar her zaman adaleti gözetmelidir. Bu minvalde ilerlemelidir. Bunun için sivil itaatsiz eylemcisinin yaptığı haklı savunuyu radikal bir şekilde değerlendirmemelidir. Çünkü ikisinin de amacı adaleti sağlamaktır. Sivil itaatsizliğin hukuka hizmet etme düşüncesinin en çarpıcı örneklerinden

⁶³ Dworkin, 2001, s. 161.

⁶⁴ Cavallaro, s. 383.

⁶⁵ Cavallaro, s. 384.

biri, *Kaliforniya Yüksek Mahkeme*'si tarafından sunulmuştur. Baro, araştırma komitesi tarafından hukuka uygun olarak sunulan serfikaları reddetmiştir. Çünkü başvuruda bulunanların geçmişte *Sivil Haklar Hareketi*'nin içinde bulunarak sayısız yasadışı eylemi vardı. Mahkeme, barışçıl sivil itaatsizlik eylemleri hakkındaki bu değerlendirmeyi sert bir şekilde reddederek şu sonuca varmıştır: “Eğer oturarak veya başka şekillerde şiddetsiz sivil itaatsizlik sergileyen ve bundan dolayı suçlu olan her kişiyi reddedersek, en yüksek ahlaki cesarete sahip birçok yüksek nitelikli insanın hizmetlerinden toplum mahrum kalacaktır.”⁶⁶ Elbette hukukun büyümesinde Sokrates'in, Thoreau'nun, King'in ve daha binlerce sivil itaatsiz eylemcisinin rolü sayılamayacak kadar büyüktür.

Her ne kadar sivil itaatsizliğin meşruluğu söz konusu olsa da sivil itaatsizliği yasal bir eylem olarak değerlendirmeyip eylemcilerin ceza alması konusunda birçok teorisyen ısrarcı olmuşlardır. Elbette ceza konusunda herhangi bir hüküm verme bize ait değildir, yargılayan hâkime aittir. Hiçbir zaman hâkimin vereceği kararı kesin olarak belirleyemeyiz. Ancak ona yön verecek tartışmalarda bulunabiliriz. Bu tartışmalar ise eylemcilerin ceza alıp almamasından ziyade karşı oldukları haksızlıkları içermelidir. Burada mahkemelerin eylemcilerden ziyade eylemcilerin karşı oldukları haksızlığı göz önünde bulundurmaları gerektiği kanaatindeyiz. Dolayısıyla mahkemelerde, eylemcilerin ve avukatların bu haksızlıkları kanıtlaması sivil itaatsizliğin doğrudan amacına hizmet eder. Bunun için sivil itaatsizlik eylemcilerinin zorunluluk haline başvuruları dikkate değerdir. Çünkü eylemci zorunluluk haliyle karşı olduğu haksızlığı açığa çıkarmaya çalışır. Aslında burada uğranılan haksızlıklara tamamına dikkat çekilerek sivil itaatsizliğin amacına hizmet edilir. Ancak mahkemeler, birçok davada öne sürülen zorunluluk halini doğrudan ve dolaylı sivil itaatsizlik ayırımını dikkate alarak reddetmiştir. Gerekçe olarak da dolaylı eylemlerin karşı çıkılan durum ile nedensel bağının olmamasını ve yasal alternatiflerin çokluğunu göstermişlerdir. Aynı şekilde mahkemeler, *Vietnam Savaşı*'na karşı yapılan başvuruları devletin diğer erklerine (yasama, yürütme) ait olduğunu gerekçe göstererek bu başvuruların denetlenemeyeceğini iddia etmişlerdir. Birçok savaş ve haksızlık karşısında mahkemelerin susmalarının temel nedeni bu sorun olmuştur. Eğer birey haksızlıklara karşı hukuk sisteminde çare bulamayacaksa ne yapmalıdır? Eğer çoğunluğun verdiği haksız bir kararı hukuk sistemi engellemeyecekse hukuk kurumunun var olmasının bir anlamı

---

⁶⁶ Rosen, s. 445.

var mıdır? Hukukçular, bu konular üzerinde yoğunlaşarak eylemcilerin savunmalarını başlatmalarına izin vermeleri sivil itaatsizliğin amacına ve insan haklarına bir katkı sağlar.

KAYNAKÇA

- ARNOLDS, E. B., Garland, N., “The Defense of Necessity in Criminal Law: The Right to Choose the Lesser Evil”, *Journal of Criminal Law and Criminology*, 65(3), (ss. 289-301), 1975.
- ABRAMSON, J., *Minerva'nın Baykuşu*, Çev. İ. Yıldız, Dipnot Yayınları, Ankara, 2017.
- BAUER, S. M., Eckerstrom, P., “The State Made Me Do It: The Applicability of the Necessity Defense to Civil Disobedience”, *Stanford Law Review*, 39(5), (ss.1173-1200), 1987.
- BEDAU, H. A., *Civil Disobedience In Focus*, Routledge, London, 1991.
- BICKEL, A. M., “Civil Disobedience and The Duty to Obey”, *Gonzaga Law Review*, 8(2), (ss.199-216), 1973.
- CAVALLARO, J. L., “The Demise of The Political Necessity Defense: Indirect Civil Disobedience and United States v. Schoon”, *California Law Review*, 81(1), (ss. 351-385), 1993.
- COLBERT, D. L., “The Motion in Limine: Trial Without Jury A Government's Weapon Against The Sanctuary Movement”, *Hofstra Law Review*, 15(5), (ss. 5-78), 1986.
- COLBERT, D. L., “The Motion in Limine in Politically Sensitive Cases: Silencing The Defendant at Trial”, *Stanford Law Review*, 39, (ss. 1271-1327), 1987.
- DWORKIN, R., “Sivil İtaatsizliğin Etiği ve Pratiği”, Ed: Y. Coşar, *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik*, (ss. 144-164), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2001.
- DWORKIN, R., *Hakları Ciddiye Almak*. Çev. A. U. Türkbağ, Dost Kitabevi, Ankara, 2007.
- GARNER, B. A., *Black's Law Dictionary*, West Group, Minnessato, 1999.
- HUME, D., *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme*, Çev. E. Baylan, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2009.
- HABERMAS, J., “Sivil İtaatsizlik: Demokratik Hukuk Devletinin Denektaş Almanyada Otoriter Legalizm Karşıtlığı”, Ed. Y. Coşar, *Kamu Vicdanına Çağrı Sivil İtaatsizlik* (ss. 122-143), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014.
- KANT, I., *Kant's Political Writings*, Çev. H. Nisbet, Ed: H. Reis, Cambridge: Cambridge University Press, 1970.

MILLS, C. W., *The Power Elite*, Wall st., New York, 1956.

OLESON, J., “‘Drown the World’: Imperfect Necessity and Total Cultural Revolution”, *Unbound*, 3(19), (ss. 19-104), 2007.

ÖKÇESİZ, H., *Sivil İtaatsizlik*, Legal Kitapevi, İstanbul, 2011.

PUNER, N. W., “Civil Disobedience: An Analysis and Rationale”. *New York University Law Review*, (43), (ss. 651-720), 1968.

POUND, R., “Law in Books and Law in Action”, *American Law Review*, (44), (ss. 12-86), 1910.

ROBINSON, P. H., *Criminal Law Defenses*, West Information Publishing Group, 1984.

ROSEN, S. J., “Civil Disobedience and Other Such Techniques: Law Making Through Law Breaking”. *The George Washington Law Review*, (37), (ss. 435-463), 1969.

İnternet Kaynakları

United States v. Aguilar, 883 F.2d 662 (1989), <https://casetext.com/case/us-v-aguilar-95>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Berrigan, 283 F. Supp. 336 (1968), <https://casetext.com/case/united-states-v-berrigan-3>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Berrigan, 283 F. Ek. 336 (1968), <https://casetext.com/case/united-states-v-berrigan-3#p339>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Cassidy, 616 F.2d 101 (1979), <https://casetext.com/case/united-states-v-cassidy>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Dorrell, 758 F.2d 427 (1985), <https://casetext.com/case/united-states-v-dorrell>, (Erişim Tarihi: 19.04.2021).

United States v. Moylan, 417 F.2d 1002 (1969), <https://casetext.com/case/united-states-v-moylan>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Schoon, 955 F.2d 1238 (1991), <https://casetext.com/case/united-states-v-schoon-5?> (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Simpson, 460 F.2d 515 (1972), <https://casetext.com/case/united-states-v-simpson-20>, (Erişim Tarihi: 18.04.2021).

United States v. Quilty, 741 F.2d 1031 (1984), <https://casetext.com/case/united-states-v-quilty-2>, (Erişim Tarihi: 19.04.2021).

